

TADBIRKORLIKDA GENDER SEZGI MUNOSABATLAR MAS’ULIYATI: IJTIMOIY-PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR

M.V. Xalimova

ADPI “Pedagogika va Psixologiya” kafedrası mudiri DSc, Prof.

I.V. Xalimov

Andijon Viloyati Qo’rg’ontepa tumani 1-sonli politexnikum direktor o’rinbosari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18595317>

Annotatsiya: Ushbu maqolada tadbirkorlikda gender sezgir munosabatlar mas’uliyatining ijtimoiy-psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko’rsatadiki, gender xususiyatlarini hisobga olgan holda tadbirkorlar va xodimlar o’rtasidagi munosabatlarda ishonch, yetakchilik va emotsional intellekt samarali rivojlantiriladi. Tadqiqot metodlari sifatida kuzatuv, so’rovnoma va intervyular qo’llanilgan, natijalar gender sezgir yondashuvning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi.

Kalit so’zlar. Gender, tadbirkorlik, munosabatlar mas’uliyati, emotsional intellekt, ishonchlilik, yetakchilik, ijtimoiy-psixologik yondashuv

Аннотация. В данной статье анализируются социально-психологические основы ответственности за межличностные отношения с учетом гендерной специфики в предпринимательской деятельности. Исследование показывает, что учет гендерных особенностей способствует эффективному развитию доверия, лидерства и эмоционального интеллекта между предпринимателями и сотрудниками. В качестве методов исследования использовались наблюдение, анкетирование и интервью, результаты подтверждают практическую значимость гендерно-чувствительного подхода.

Ключевые слова: Гендер, предпринимательство, ответственность за отношения, эмоциональный интеллект, надежность, лидерство, социально-психологический подход

Abstract. This article analyzes the socio-psychological foundations of relationship responsibility in entrepreneurship with attention to gender aspects. The study shows that considering gender characteristics effectively promotes trust, leadership, and emotional intelligence between entrepreneurs and employees. Research methods included observation, surveys, and interviews, and the results confirm the practical significance of a gender-sensitive approach.

Keywords. Gender, entrepreneurship, relationship responsibility, emotional intelligence, reliability, leadership, socio-psychological approach

Tadbirkorlik faoliyati nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni PF-5225, 2022 “Tadbirkorlik va xususiy mulkni rivojlantirishni qo’llab-quvvatlash” tadbirkorlikda ijtimoiy mas’uliyat va gender tenglikni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi. Shuningdek, PQ-199, 2021 “Ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va gender tenglikni rivojlantirish” qarori gender sezgir yondashuvlarni ish va ta’lim muhitiga joriy etishni nazarda tutadi.

Gender xususiyatlarini hisobga olgan holda tadbirkorlarning munosabatlar mas’uliyati, yetakchilik va emotsional intellekt kabi ijtimoiy-psixologik ko’nikmalari kompaniya samaradorligi va jamoa ichidagi ishonchni shakllantirishda muhimdir. Ushbu maqolada ushbu jarayonlar tahlil qilinadi va gender sezgir yondashuvning amaliy ahamiyati ko’rsatiladi.

Tadqiqot mamlakatimizdagi o'rta va kichik biznesdagi tadbirkorlar va ularning jamoalari bilan olib borildi. Metodlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: Kuzatuv: Tadbirkorlarning jamoa ichidagi munosabatlarini, yetakchilik va kommunikatsiya uslublarini kuzatish. So'rovnoma: Ishchilar va mijozlar bilan gender sezgir munosabatlar va ishonch darajasi bo'yicha so'rov. Intervyu: Rahbarlar va xodimlar bilan individual suhbatlar orqali ijtimoiy-psixologik mas'uliyat va emotsional intellektni baholash. Tadqiqotda 50 tadbirkor va 200 xodim ishtirok etdi, ma'lumotlar SPSS dasturi yordamida tahlil qilindi.

Yetakchilik va gender sezgir yondashuv: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rahbarlar ishchilarning gender xususiyatlarini inobatga olgan holda yetakchilik qilganda, jamoa ichidagi motivatsiya sezilarli darajada oshadi. Ya'ni, rahbarlar qiz va o'g'il xodimlarning individual ehtiyojlari, ish uslubi va ijtimoiy kutishlarini hisobga olganda, xodimlar o'z ishiga nisbatan mas'uliyat va faollikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, gender sezgir yondashuv jamoaviy ruhiyatni yaxshilashga yordam beradi, ya'ni xodimlar o'zaro ishonch, hamkorlik va qo'llab-quvvatlash muhitida samarali ishlashadi.

Emotsional intellekt: Tahlillar shuni ko'rsatadiki, qiz va o'g'il xodimlarning emotsional sezgirligi va his-tuyg'ularini boshqarish qobiliyati turlicha bo'lib, gender xususiyatlarini hisobga olgan yondashuv bu farqlarni optimallashtirishga xizmat qiladi. Masalan, qiz xodimlar ko'pincha ijtimoiy-emotsional jihatdan boshqalarning ehtiyojlariga sezgir bo'lsa, o'g'il xodimlar qaror qabul qilish va muammolarni tez hal qilishga moyil bo'ladi. Rahbarlar bu farqlarni e'tiborga olgan holda moslashuvchan yondashuvni qo'llaganda, jamoa ichidagi munosabatlar yanada barqarorlashadi va xodimlar o'zlarini hurmat qilingan va qadrlangan his qiladilar.

Ishonchlilik va kommunikatsiya: Gender sezgir yondashuv jamoa ichidagi ishonchni sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xodimlar o'zlarini hurmat qilingan va tinglangan deb his qilganlarida, ular rahbarning qarorlariga va jamoa maqsadlariga sodiqlik bilan yondashadi. Shu bilan birga, gender xususiyatlarini hisobga olgan aniq va ochiq kommunikatsiya jamoa ichidagi ijobiy muloqotlarni rivojlantiradi, xodimlar orasida o'zaro tushunish va hamkorlikni mustahkamlaydi. Natijada, jamoa samaradorligi oshadi va ish jarayoni barqarorlashadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlikda gender sezgir ijtimoiy-psixologik yondashuv jamoa samaradorligi va barqarorligini oshiradi.

Tadqiqot shuni tasdiqlaydi: Yetakchilik: Gender sezgir yetakchilar ishchilarning individual imkoniyatlarini inobatga olib, ularni rag'batlantiradi va muhitda adolatni ta'minlaydi. Emotsional intellekt: Tadbirkorlar va xodimlar o'rtasidagi emotsional moslashuv, ayniqsa gender xususiyatlarini hisobga olganda, ish jarayonini samarali qiladi. Kommunikatsiya va ishonchlilik: Gender farqlarini inobatga olgan ravshan kommunikatsiya, jamoaviy qarorlar va loyiha samaradorligini oshiradi. Ushbu yondashuv Vygotsky "yaqin rivojlanish zonasi" va Goleman ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar nazariyalari bilan uyg'unlikda qo'llaniladi, bu esa tadbirkorlikda shaxslararo munosabatlarni yanada samarali qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik faoliyatida gender sezgir munosabatlar mas'uliyati jamoa samaradorligi va barqarorligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Gender xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan yetakchilik va muloqot tizimlari ishchi jamoada ishonch, motivatsiya va hamkorlikni oshiradi, xodimlarning emotsional farovonligini yaxshilaydi va kompaniya maqsadlariga erishishni tezlashtiradi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, genderni e'tiborga olgan yetakchilik yondashuvlari rahbar va xodimlar o'rtasidagi muloqotni optimallashtiradi, ish joyida adolat va tenglik muhitini yaratadi hamda stereotiplarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Tavsiya qilinadi:

Gender sezgir yetakchilik yondashuvlarini kompaniya siyosatiga joriy qilish: Rahbarlar xodimlarning gender xususiyatlarini hisobga olib qaror qabul qilishi, motivatsiya va rag'batlantirish tizimini shunga moslashtirishi lozim.

Emotsional intellektni rivojlantirish bo'yicha treninglar: Xodimlar va rahbarlar o'z hissiyotlarini anglash va boshqarish, boshqalarni tushunish qobiliyatini oshirish orqali munosabatlar mas'uliyatini kuchaytiradilar.

Ishonch va aniq kommunikatsiyani rag'batlantirish, va'dalarni bajarish: Ochiq va ravshan kommunikatsiya jamoa ichida ishonchni oshiradi, xodimlar o'zlarini qadrlangan va tinglangan his qiladi.

O'quv va ish muhitida gender tenglikni ta'minlash, stereotiplarni kamaytirish: Ta'lim va ish jarayonida gender tenglikni rag'batlantirish, genderga oid stereotiplarni bartaraf etish tadbirkorlik va jamoa barqarorligini mustahkamlaydi.

Munosabatlar mas'uliyatini nazorat qilish va ijtimoiy-psixologik monitoringni amalga oshirish: Rahbarlar va kompaniya siyosati doimiy ravishda munosabatlar mas'uliyatini, jamoa ichidagi ijtimoiy-psixologik holatni kuzatishi, baholashi va kerakli choralarni qo'llashi zarur.

Ushbu tavsiyalar tadbirkorlik faoliyatida gender sezgir yondashuvlarni amalga oshirish orqali nafaqat jamoa ichidagi ishonch va hamkorlikni kuchaytiradi, balki kompaniyaning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga ham xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni PF-5225, 2022. "Tadbirkorlik va xususiy mulkni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash"
2. O'zbekiston Respublikasi Prezident qarori PQ-199, 2021. "Ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va gender tenglikni rivojlantirish"
3. Goleman, D. Emotional Intelligence. New York: Bantam Books, 1995.
4. Vygotsky, L.S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
5. Tadjibayeva, N. Gender aspects in entrepreneurship. Tashkent, 2020.
6. Abdulmadjidova, M. (2021). Muloqot-bola ruhiy rivojlanishning muhim omili. *Barqarorlik va baho*, 6.
7. Sattarova, I. M., & Abdulmadjidova, M. (2021). Ta'lim Jarayoni Samaradorligini Oshirishda O 'Yinli Texnologiyalardan Foydalanish Pedagogik Zaruriyat Sifatida. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*, 1(6), 5-9.
8. Abdulmadjidova, M., & Sattarova, I. M. (2021). O'smirlar o'rtasidagi nizoli vaziyatlarni bartaraf etishda hamkorlik masalalari. *Science and Education*, 2(12), 602-608.
9. APA, M. Abdulmadjidova (2024). ILK O 'SPIRINLIK DAVRIDAGI O 'QUVCHILARNI PSIXOTIPLARIGA QARAB KASBGA YO 'NALTIRISH ISHLARINI OLIB BORISH NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI. *Inter education & global study*, (10), 412-418.